

УДК 378.04:793.3]:78

*Тетяна СОЛІНСЬКА, провідний
концертмейстер кафедри хореографії
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ У ВИХОВАННІ ХОРЕОГРАФА

Досліджується роль творів українських композиторів у процесі виховання та професійної підготовки хореографів. Розглядається значення національної музичної спадщини як засобу формування естетичного смаку, національної самосвідомості й творчої уяви майбутніх фахівців. Аналізується специфіка використання музичних творів різних жанрів і стилів у навчальних програмах, зокрема їхній вплив на розвиток емоційної чутливості й розуміння ритмічної структури хореографічних композицій.

Ключові слова: *національна музична спадщина, естетичне виховання, національна самосвідомість, творчий розвиток, хореографічна освіта.*

У сучасній освіті хореограф надзвичайно важливу роль відіграє музичний компонент. Він не лише задає темп, ритм та атмосферу танцю, а й формує творчу уяву та естетичний смак майбутнього митця. У цьому контексті використання творів українських композиторів є важливим елементом виховання хореографа, оскільки саме національна музика може забезпечити більш глибокий емоційний зв'язок з культурою, історією та народними традиціями.

Музична спадщина України багата на унікальні твори, які втілюють самобутність національної культури. Починаючи з класичних композиторів, таких як Микола Лисенко та Кирило Стеценко, і до сучасних митців, зокрема Валентина Сильвестрова та Євгена Станковича, українська музика здатна формувати хореографічний стиль, що відображає національний колорит.

Одним із важливих аспектів використання творів українських композиторів у навчальному процесі є те, що вони дозволяють хореографам працювати з різними музичними формами, ритмічними структурами та мелодійними лініями. Це сприяє розвитку здатності інтерпретувати музику, підкреслюючи її емоційне та смислове наповнення через пластику та рух.

Для хореографа важливо навчитися не просто ставити танець під музику, а й свідомо передавати музичний зміст через танцювальну лексику. Твори українських композиторів, які часто звертаються до народних мотивів, дають змогу глибше зануритися у світ української культури. Наприклад, «Українська симфонія» Бориса Лятошинського чи симфонії Мирослава Скорика часто спонукають до пошуку нових пластичних форм, що відображають як сучасні, так і традиційні аспекти українського життя.

Українська музика багата на ритмічні та стилістичні експерименти, що дає хореографам простір для творчого осмислення та інтерпретації. Танцювальні номери можуть включати елементи класичної хореографії, сучасного танцю та етнічних стилізацій, гармонійно поєднуючи різні музичні епохи та жанри.

Виховання хореографа на основі української музичної спадщини також сприяє формуванню естетичного чуття та національної свідомості. Молоді митці,

працюючи з творами композиторів, мають можливість краще пізнати власне культурне коріння, що стимулює розвиток почуття національної гордості та глибшого розуміння української ідентичності.

Окрім того, українська музика надає хореографам можливість створювати оригінальні постановки, що відображають національні особливості. Таким чином, вона стає не лише навчальним інструментом, а й натхненням для творчих пошуків та експериментів.

Українські композитори створювали музику, яка ідеально підходить для різних хореографічних жанрів. Наприклад, фольклорна спадщина України може бути основою для народних танців, у той час як сучасні твори композиторів дають багатий матеріал для постановок у стилі модерн або неокласици.

Зародження в Україні професійної музичної творчості в балетному жанрі зумовлене значною мірою виникненням і становленням національної драматургії. Початком нової доби в історії українського театру стала постановка у 1819 році п'єси І. Котляревського «Наталка-Полтавка» [1, с. 177].

Яскраву сторінку в історію балетного жанру вписала творчість С. Гулака-Артемовського. Це була музика до сценічних постановок «Весільного поїзду в Малоросії» та «Картини степового життя циган» (1851 рік) [1, с. 178].

На новий рівень на ґрунті оперних форм розвиток балетної музики піднявся завдяки творчості М. Лисенка. Він створював музику, яка відображала національний дух, використовуючи українські народні мелодії, що пізніше стали джерелом натхнення для інших українських композиторів. Його опери «Наталка Полтавка» і «Тарас Бульба» мали сильний національний акцент і часто включали елементи танцювальних сцен, які можна було адаптувати для балетних постановок. Національні елементи, які привніс М. Лисенко, допомогли сформувати основу національного балету. Його спадщина також заклала підґрунтя для подальшого розвитку хореографії, яка могла гармонійно поєднувати танцювальні елементи з музичними темами, що мали національне звучання.

20-30-і роки ХХ століття стали періодом формування основних принципів балетної драматургії, що базувалися на тісному поєднанні сюжетно-програмної сфери, музичної виразності і танцювальності («Червоний мак» Р. Глієра, «Кріпацька балерина» К. Кочмарьова, «Ференджі» Б. Яновського) Продовжив героїко-патріотичну лінію балет М. Вериківського «Пан Каньовський», поставлений у Харкові балетмейстером В. Литвиненком за допомогою В. Верховинця, в якому композитор зміг розкрити нові перспективи розвитку балетного жанру, створеного на національній основі [1, с. 182].

Упродовж другої половини ХХ ст. був сформований музичний конгломерат композиторів – М. Вериківський, М. Скорульський, К. Данькевич, В. Гомоляка, А. Кос-Анатольський, Є. Станкович, які були причетні до формування новітньої мистецької історії балету. Вони надавали провідного значення національно-історичній тематиці як найважливішій тематиці творів; дотримувалися композиційних й естетичних засад української народної музики як базису творів; активно використовували фольклорні форми музики (веснянки, героїчні пісні тощо) для передачі емоційних інтонацій і мотивів балету; поєднували поетичність та казковість з реальним характером людських почуттів, а також вільної стихії природи й світу людей [2, с. 723].

У 70-90-і роки ХХ століття на сцені з'являються нові балетні вистави українських композиторів «Камінний господар» В. Губаренка за драмою Лесі

Українки, «Балада про матір» А. Штогаренка, «Ольга» та «Прометей» Є. Станковича [1, с. 184].

Остання чверть ХХ-го століття ознаменована виникненням нових синкретичних форм театральних вистав, що є яскравим проявом сучасних тенденцій мистецького життя (опера-балет «Вій» В. Губаренка, «Незраджена любов» Л. Колодуба, «Коли цвіте папороть» Є. Станковича, ораторія-балет «Київські фрески» І. Карабиця, фольк-балет-містерія «Обранець сонця» О. Шимка), у яких митці продовжують експериментувати на основі синтезу класичного та народного пластів [1, с. 184].

Таким чином, можемо констатувати, що використання творів українських композиторів у вихованні хореографа є не лише можливістю підкреслити національну ідентичність у мистецтві, а й важливим інструментом розвитку естетичного чуття, техніки та музичної інтерпретації. Через взаємодію з українською музикою хореографи не лише отримують можливість поглибити свої знання про національні традиції, а й створюють нові, оригінальні танцювальні постановки, які збагачують культурну спадщину України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Настюк О. Творчість українських композиторів у генезі національного балетного театру. *Українське хореографічне мистецтво в контексті світової художньої культури (сучасний поліжанровий дискурс)* : колективна монографія / за заг. ред. О. А. Плахотнюка. Львів : СПОЛОМ, ЛНУ імені Івана Франка кафедра режисури та хореографії, 2020. С. 176–185.

2. Хоцяновська Л. Балетна музика українських композиторів та її відображення в хореографії (II половина ХХ ст.) *Народознавчі зошити*. 2018. № 3 (141). С.719–725.